
سیری در مبانی فایده‌گرایی

نویسنده:

امیر حسین تقی‌پور



سرشناسه
عنوان و نام پدیدآور
مشخصات نشر
مشخصات ظاهری
شابک
وضعیت فهرست‌نویسی
بازداشت
موضوع
رده بندی کنگره
رده بندی دیویی
شماره کتاب شناسی ملی

تقی پور، امیرحسین. ۱۳۶۳
سیری در مبانی فایده‌گرایی / نوشته امیرحسین تقی پور.
زنجان: آذرکلک، ۱۳۹۰.
۱۷۸ص.
۴۹۰۰۰ ریال: ۲-۰۵-۶۳۴۹-۶۰۰-۹۷۸
فیفا
کتابنامه.
فایده‌گرایی
B ۱۶۰۳ / ف ۲ ت ۷ ۱۳۹۰
۱۷۱/۵
۲۶۰۱۸۷۳

سیری در مبانی فایده‌گرایی

تألیف: امیرحسین تقی پور

ویرایش: ماهرخ رسولی طرح جلد: شبیه عباس

صفحه‌آرایی: شبنم صفی‌لو

سال چاپ: ۱۳۹۰ شمارهگان: ۱۰۰۰ نسخه

ناشر: آذرکلک قیمت: ۴۹۰۰ تومان

نشانی: زنجان - خیابان شهدا - ساختمان کوروش ۱۴ - واحد ۲۱

تلفن: ۰۲۴۱-۵۲۶۲۱۳۱ دورنگار: ۰۲۴۱-۵۲۵۸۸۵۷

فروشگاه اینترنتی:

www.azarkelk.com

www.azarbook.com

حق چاپ محفوظ است.

مقدمه

اکثریت فلاسفه و دانشمندان علوم اجتماعی و گرایش‌های دیگر، ریشه‌ی مشکلات خرد و کلان امروزه بشریت را به بحران‌های اخلاقی نسبت می‌دهند که در روح و ذهن ما رسوخ کرده‌اند. فلسفه اخلاق به عنوان دانشی مستقل، علم جدیدی است که در مغرب زمین تولد یافت و به سرعت رشد نمود و جایگاهی والا در اندیشه‌ی معاصر برای خود به دست آورده است.

فلسفه‌ی اخلاق به عنوان کوششی منطقی برای درک مفاهیم اخلاقی و توجیه اصول اخلاقی، در همه حال سوالاتی را جهت فهم کامل اخلاق مطرح می‌کند و به دنبال پاسخی برای آنهاست. سوالاتی از قبیل: زندگانی خوب برای همه‌ی آدمیان چگونه زندگانی است؟ غایت و مقصد تلاش همه‌ی آدمیان کجاست؟ آیا آن غایت و هدف، افزایش لذت یا سعادت؟ و یا انجام وظیفه و تکلیف است؟ همچنین این علم می‌کوشد به تجزیه و تحلیل مفاهیمی مانند «درست»، «نادرست»، «الزام»، «نیک» و «شر» در زمینه‌های اخلاقی‌شان بپردازد.

کتاب حاضر درصدد است با ذکر انواع پژوهش‌های اخلاقی، به جایگاه فایده‌گرایی یا فایده‌گرایی یا سودگرایی به عنوان نخله‌ای اخلاقی در حوزه‌ی اخلاق هنجاری بپردازد.

دیدگاه فایده‌گرایی یا سودگرایی، مقصود نهایی از اخلاق را بیشترین خیر عمومی می‌داند و عمل یا قاعده‌ای را صواب می‌داند که حداقل به اندازه‌ی هر بدیل دیگری، به غلبه‌ی لذت بر آلم در کل جهان منجر شود. از این رو می‌توان فایده‌گرایی و سودگرایی را به طور کلی مکتبی دانست که درستی و نادرستی افعال را از دریچه نتایج آن‌ها بررسی می‌کند. بر همین اساس در این کتاب کوشیده شده با ذکر بدیل‌هایی برای فایده‌گرایی، فهم آن را برای ذهن مخاطب آسان سازد.

نظریه فایده‌گرایی، قدمتی دیرینه دارد و در تاریخ فلسفه می‌توان کسانی را یافت که شمه‌ای از آن در اندیشه‌های آن‌ها یافت می‌شود که حتی برخی از فیلسوفان

قبل از میلاد را نیز در بر می‌گیرد می‌توان ادعا کرد که این دیدگاه با اندیشه‌های اندیشمندانی از قبیل موتزو اندیشمند چینی قبل از میلاد و آریستئیوس کورنائی و اپیکور آغاز شد و به نظریات فیلسوفان فرانسوی همچون هلوئیوس و فیلسوفان اسکاتلندی به نام‌های «هاچسن»، «هیوم»، «گادوین» رسید و در نظریه‌های اصلاح‌گران اجتماعی انگلیسی به نام‌های «جرمی بنتام» و «جان استوارت میل» به سطح کلاسیک و اوج خودش رسید.

آن‌ها نیاکان غیر دینی و سکولار انسان‌گرایان دنیوی قرن بیستم پنداشته می‌شوند اما در بن‌حال کسانی چون «آبراهم تاکر»، «جان گی»، «ویلیام پالی» و «جوزف پرستلی» برداشت‌های الهیاتی را به فایده‌گرایی تزریق کردند. فایده‌گرایی با توجه به اشکالات بسیاری که بر آن وارد شده، مورد توجه اندیشمندان و فیلسوفان بی‌شماری در حوزه‌ی فلسفه اخلاق معاصر چون «ریچارد مروی هر» و «پیتر سینگر» قرار دارد.

کتاب حاضر پژوهشی جدی درخصوص فایده‌گرایی و سودگرایی اخلاقی است و می‌کوشد نخست جایگاه آن را در بین نظریه‌ها و پژوهش‌های اخلاقی تعیین کند و سپس به سیر تاریخی این دیدگاه بپردازد.

همانطور که خاطرنشان کردیم هر چند فایده‌گرایی، نظریه‌ای نوظهور نیست اما در اندیشه‌ی کسانی چون «جرمی بنتام» و «جان استوارت میل» منسجم گردید و به عنوان اصلی بنیادین مطرح شد.

بر همین اساس این پژوهش تلاش می‌کند در فصل‌های بعدی به طور مفصل و مشروح به بررسی اندیشه‌های این دو فیلسوف به عنوان بنیانگذاران مکتب فایده‌گرایی بپردازد. در فصل پایانی، اشکالات و ایرادات وارده بر فایده‌گرایی طرح و مورد قرار می‌گیرد.

در پایان شایسته است از لطف و تلاش بی‌شائبه‌ی جناب آقای دکتر محسن کلانتری، جناب آقای محمد کاظم جباری و جناب آقای یونس خسروی و دیگر همکاران و دوستانی که در همه حال در تصنیف این پژوهش، ویراستاری، صفحه‌آرایی و طرح جلد کمال لطف و امتنان را داشته‌اند تشکر کنم. همچنین با هدف رفع نواقص کتاب حاضر و ترقی پژوهش‌های بعدی در این حوزه، از خوانندگان خواستارم که نظرات و راهنمایی‌های خویش را به آدرس اینترنتی زیر ارسال نمایند.

فصل اول. جایگاه فایده‌گرایی در بین نظریه‌های هنجاری

۱۵	اخلاق، علم اخلاق
۱۷	فلسفه اخلاق
۲۰	اخلاق توصیفی
۲۱	فرا اخلاق
۲۱	نظریات توصیفی
۲۲	نظریه‌های طبیعت‌گرایانه اخلاقی
۲۳	طبیعت‌ناگرایی اخلاقی
۲۴	نظریه‌های غیرشناختی یا غیرتوصیفی
۲۴	احساس‌گرایی
۲۶	توصیه‌گرایی
۲۶	اخلاق هنجاری
۲۷	نظریه‌های وظیفه‌گرایانه
۲۸	وظیفه‌گرایی عمل‌نگر
۲۸	وظیفه‌گرایی قاعده‌نگر
۲۹	نظریه‌های امر الهی
۳۱	نظریه وظیفه‌گرایانه کانت
۳۲	اخلاق فضیلت
۳۴	نظریه‌های غایت‌گرایانه
۳۵	پیامدگرایی
۳۵	خودگرایی اخلاقی
۳۶	دیگرگرایی
۳۷	همه‌گروی و فایده‌گرایی
۳۹	فایده‌گرایی لذات‌گرایانه و آرمان‌گرایانه
۳۹	نظریه فایده‌گرایی عمل‌محور و قاعده‌محور چیست؟
۴۰	فایده‌گرایی کلاسیک عمل‌محور و قاعده‌محور
۴۴	فایده‌گرایی قاعده‌محور واقعی و آرمانی
۴۵	فایده‌گرایی خودگرایانه و کل‌گرایانه
۴۵	فایده‌گرایی حداقل و حداکثری
۴۷	فایده‌گرایی ایجابی و سلبی

فصل دوم. سیر تاریخی فایده‌گرایی

- ۵۱ زمان و زمینه‌های فایده‌گرایی
۵۴ فایده‌گرایی الهیاتی
۵۵ ابراهام تاکر
۵۶ پرستلی و پالی
۵۸ فایده‌گرایی ضد دینی
۵۹ هاجسن
۶۰ هلوسیوس
۶۲ هیوم
۶۵ گادوین
۶۶ بنتام و میل
۶۹ هربرت اسپنسر
۷۱ فایده‌گرایی شهوانی هنری سیدجویک
۷۲ فایده‌گرایی در قرن بیستم
۷۴ فایده‌گرایی آرمانی مور و راشدال
۷۵ فایده‌گرایی ترجیحی هر
۷۷ پیتر سینگر

فصل سوم. فایده‌گرایی جرمی بنتام

- ۸۱ جرمی بنتام پدر فایده‌گرایی
۸۵ اصل فایده از دیدگاه بنتام
۸۷ معنای فایده در دیدگاه بنتام
۸۹ بنتام و شادکامی چه کسانی؟
۹۱ اثبات اصل فایده‌گرایی
۹۳ اصول مغایر با اصل فایده
۹۴ اصل زهدگرایی
۹۶ اصل ترجم و انزجار
۹۷ الزامات یا منابع لذت و الم از دیدگاه بنتام
۱۰۰ محاسبه‌ی لذت
۱۰۵ لذات و آلام و انواع آن‌ها

فصل چهارم. فایده‌گرایی جان استوارت میل

- ۱۱۳ فایده‌گرایی جان استوارت میل

۱۱۴	زندگی میل و تحول و تکامل دیدگاه‌هایش
۱۱۸	نظریه فایده‌گرایی جی. اس. میل
۱۲۲	بعد کیفی میل در ارزیابی لذات و آلام
۱۲۹	میل کل‌گرا
۱۲۹	سعادت‌گرایی جان استوارت میل
۱۳۱	دلیل میل برای اصل فایده
۱۳۶	الزام بنیادین اصل فایده از دیدگاه جان استوارت میل
۱۴۳	جان استوارت میل و ارتباط میان عدالت و فایده
۱۴۵	طبیعت عدالت
۱۴۶	حق و امنیت بایان عدالت میل
	فصل پنجم. بررسی انتقادات و پاسخ‌ها
۱۵۱	ناکارآمدی ماشین لذت‌سج بن‌تام
۱۵۲	برخی انتقادات بر نظریه فایده‌گرایی و پاسخ‌های میل
۱۵۴	فایده‌گرایی آموزه‌ای شایسته‌خوک
۱۵۵	فایده‌گرایی و ناکافی بودن فرصت محاسبه
۱۵۶	شادکامی امری دست‌نیافتنی
۱۵۶	فایده‌گرایی و بی‌احساسی و بی‌عاطفگی انسان‌ها
۱۵۷	فایده‌گرایی یک آموزه‌ی کفرآمیز
۱۵۹	استثنائات شخص فایده‌گرا
۱۶۰	فایده‌گرایی و نقض عدالت توزیعی
۱۶۳	مغالطه‌ی ترکیب
۱۶۴	پیامدهای تصادفی و طبیعی عمل
۱۶۵	مغالطه‌ی طبیعت‌گرایانه
۱۶۸	فایده‌گرایی، اخلاق طبیعت‌گرایانه
	منابع و مأخذ
۱۷۳	منابع فارسی
۱۷۸	منابع انگلیسی